

**TURUN
YLIOPISTO**
Oikeustieteellinen
tiedekunta

Digitaalinen tuotepassi ja henkilötietojen käsittely – henkilötiedot osana tuotteen elinkaarta

Immateriaalioikeus ja kestävä kehitys
ON-Tutkielma

Laatija:
Iida Jaakola

12.5.2026

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

ON-työ / Tutkielma

Oppiaine: Oikeustiede

Tekijä: Iida Jaakola

Otsikko: Digitaalinen tuotepassi ja henkilötietojen käsittely – henkilötiedot osana tuotteen elinkaarta

Ohjaaja: Heidi Härkönen

Sivumäärä: 20 sivua

Päivämäärä: 12.5.2026

Tutkielmassa käsitellään ekosuunnitteluasetuksessa (EU) 2024/1781 säädettyä digitaalista tuotepassia ja sen toteutusta sekä näiden suhdetta henkilötietojen suojaan. Digitaalisella tuotepassilla tarkoitetaan tuotteen digitaalista kopioita, joka sisältää tuoteryhmän delegoidussa asetuksessa määritellyt tiedot tuotteesta. Tällaisia tietoja voi olla esimerkiksi tuotteen materiaali-, valmistus- ja elinkaaritiedot sekä tietoja tuotteen kierrätyksestä.

Ekosuunnitteluasetus on kehitetty osana Euroopan unionin kestäväen kasvun strategiaa, jonka tavoitteena on mm. tehdä Euroopan taloudesta kiertotalouteen perustuva. Digitaalisen tuotepassin tarkoituksena on varmistaa tuotteen jäljitettävyys arvoketjussa markkinoille laskun jälkeen sekä varmistaa, että tuotteiden turvalliseen ja kiertotalouden kannalta tehokkaaseen käyttöön sekä kierrätyksen on tarvittava tieto saatavilla. Tutkielma pyrkii oikeusdogmatiikan keinoin vastaamaan kysymykseen siitä, minkälaisilla edellytyksillä henkilötietoja voidaan hyödyntää digitaalisten tuotepassien toteutuksissa.

Tutkielmassa selviää, että ekosuunnitteluasetuksen sääntelykehikko henkilötietojen käsittelylle on melko suppea. Ekosuunnitteluasetuksessa talouden toimijoista asiakkaiden henkilötietojen suoja on asetettu muita toimijoita korkeammalle käsittelyperusteen rajauksella. Asiakkaiden henkilötietojen tallentamisen tuotepassiin mahdollistavan suostumuksen taso on asetettu yleisen tietosuojasetuksen (EU) 2016/679 6 artiklan mukaisen suostumuksen tasoa korkeammalle. Muiden toimijoiden henkilötietojen käsittelyn tulee perustua yleisiin tietosuojamääräyksiin. Tutkielmassa nostetaan esille, että keskustelua voisi käydä tarkoin rajoituksin ja vapaaehtoisesti annettujen mahdollisesti henkilötietoja sisältävien tietojen roolista potentiaalisena kiertotalouden tehostajana.

Avainsanat: digitaalinen tuotepassi, henkilötietojen suoja, kiertotalous, nimenomainen suostumus, tietosuojat, tuotteen elinkaari

Sisällys

Digitaalinen tuotepassi ja henkilötietojen käsittely – henkilötiedot osana tuotteen elinkaarta	I
Lähteet.....	IV
Lyhenteet.....	VI
1 Johdanto.....	1
1.1 Tutkielman tausta.....	1
1.2 Tutkimuskysymys	2
1.3 Tutkimuksen metodi ja rakenne	3
2 Henkilötietojen suoja ja käsittely.....	4
2.1 Henkilötietojen käsittelyn perusteet	4
2.1.1 Henkilötiedon käsittelyperusteet.....	5
2.2 Suostumus	5
2.3 Nimenomainen suostumus.....	7
3 Henkilötietojen hyödyntäminen digitaalisessa tuotepassissa.....	9
3.1 Digitaalinen tuotepassi	9
3.2 Digitaalisen tuotepassin sisällölliset vaatimukset.....	10
3.2.1 Henkilötietojen käsittelyn sääntelykehys ekosuunnitteluasetuksessa.....	11
3.3 Asiakkaiden henkilötiedot	12
3.3.1 Loppukäyttäjien henkilötiedot	14
3.3.2 Muiden kuin asiakkaiden henkilötiedot	14
4 Muuttuvat roolit kiertotaloudessa	16
4.1 Tuotteen elinkaari ja suostumuksen kesto	16
4.2 Kuluttajien rooli kiertotaloudessa.....	17
5 Johtopäätökset	19

Lähteet

Kirjallisuus

- Chawla, Kartik – Chirvasuta, Theodor – Wolf, Marc-Andree – Wolf, Kirana – Rongen, Sjoerd – Rurup, Rik – Gonzalez Torres, Maria – Naumann, Gabriel – Arcipowska, Alexandra, Methodology for defining data requirements for the Digital Product Passport under the ESPR framework. Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg, 2026.
- Hirvonen, Ari, Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Yleisen oikeustieteen julkaisuja 17, Helsinki 2011.
- Korpisaari, Päivi – Pitkänen, Olli – Warmo-Lehtinen, Eija, Tietosuoja. 2., uudistettu painos, Alma Talent, Helsinki 2022.
- Mäkinen, Jenna: The Background and Nature of Data within EU Data Protection Law with Reference to New Technology. Teoksessa Oikeus, tieto ja viesti – Viestintäoikeuden vuosikirja 2015, toim. Päivi Korpisaari, Helsinki, s. 103–119.
- Popowicz, Martin – Pohlmann, Antonia – Schöggel, Josef-Peter – Baumgartner, Rupert J., Digital Product Passports as Information Providers for Consumers –The Case of Digital Battery Passports. Business Strategy and the Environment, Volume 34, Issue 6, 2025, s. 7700–7722.
- Sasdelli, Diogo – Lampoltshammer, Thomas J., Lawfulness Requirements to the Storage of Customer Data in the Digital Product Passport. Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law, Vol. 16, Issue 3, 2025, s. 404–416.
- Turunen, Topi, Kiertotalouden oikeus ja yleiset opit. Teoksessa Puheenvuoroja ympäristöoikeuden yleisistä opeista, Juhlajulkaisu Tapio Määttä 1965 – 2/11–2025, toim. Ismo Pölönen – Kimmo Malin – Otso Myrsky, Helsinki 2025, s. 315–355.

Virallislähteet

- Euroopan tietosuojaneuvosto, Asetuksen 2016/679 mukaista suostumusta koskevat suuntaviivat 05/2020. Versio 1.1, hyväksytty 4.5.2020.
- Euroopan Komissio, Ecodesign for Sustainable Products and Energy Labelling Working Plan 2025-2030. COM(2025) 187 final, Bryssel 16.4.2025.

Oikeustapaukset

Tuomio 1.10.2019, Planet49, EUT, C-673/17, ECLI:EU:C:2019:801.

Muut lähteet

Rekisteröidyn suostumus. Tietosuojavaltuutetun toimisto.

<https://tietosuoja.fi/rekisteroidyn-suostumus> (Luettu 5.5.2026).

Lyhenteet

Akkuasetus	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2023/1542, annettu 12 päivänä heinäkuuta 2023, akuista ja paristoista ja jätteakuista ja -paristoista, direktiivin 2008/98/EY ja asetuksen (EU) 2019/1020 muuttamisesta sekä direktiivin 2006/66/EY kumoamisesta
DTP	Digitaalinen tuotepassi
Ekosuunnitteluasetus	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1781, annettu 13 päivänä kesäkuuta 2024, kestävien tuotteiden ekologiselle suunnittelulle asetettavien vaatimusten puitteista, direktiivin (EU) 2020/1828 ja asetuksen (EU) 2023/1542 muuttamisesta sekä direktiivin 2009/125/EY kumoamisesta
EU	Euroopan unioni
EUT	Euroopan unionin tuomioistuin
Markkina- ja valvonta-asetus	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/1020, annettu 20 päivänä kesäkuuta 2019, markkina- ja valvonnasta ja tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta sekä direktiivin 2004/42/EY ja asetuksen (EY) N:o 765/2008 ja (EU) N:o 305/2011 muuttamisesta
TSA	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuoja-asetus)

1 Johdanto

1.1 Tutkielman tausta

Tämä tutkielma käsittelee ekosuunnitteluasetuksen (EU) 2024/1781¹ mukaista digitaalista tuotepassia (jäljempänä myös DTP tai tuotepassi, eng. *Digital Product Passport, DPP*) ja tuotepassin toteutuksessa mahdollisesti käsiteltäviä henkilötietoja ja niiden suojaa. Vuonna 2024 voimaan tullut ekosuunnitteluasetus sisältöineen on osa Euroopan unionin kestävän kasvun strategiaa, jonka tavoitteena on tehdä Euroopan taloudesta kilpailukykyinen ja kiertotalouteen perustuva sekä Euroopasta ensimmäinen hiilineutraali maanosa vuoteen 2050 mennessä. Osana tätä tavoitetta on pyritty löytämään ratkaisuja, jotka kannustaisivat ylikulutuksen kitkemiseen niin, että tuotteiden ja materiaalien mahdollisimman pitkä käyttöikä ja kestävyysnäkökulmat otettaisiin huomioon jo tuotteiden suunnitteluvaiheessa.²

Ekologisella suunnittelulla pyritään ekosuunnitteluasetuksen 2 artiklan mukaan sisällyttämään ympäristökestävyysnäkökohdat tuotteeseen ja sen koko arvoketjun³ prosesseihin sekä tekemään tuotteesta ja sen koko arvoketjusta mahdollisimman ympäristön kannalta kestäviä. Ekologisen suunnittelun vaatimukseen tulee kuulua tuoteryhmästä riippuen joko suoritustaso- tai tietovaatimuksia tai nämä molemmat. Kiertotalouteen siirtyessä erityisesti tuotteiden kestävyys, korjattavuus, uudelleenkäyttömahdollisuudet ja energiatehokkuus korostuvat. Siirtymä tulee vaatimaan kaikilta sektoreilta ja kuluttajilta isoja muutoksia, mutta samalla se luo uusia toimintamalleja ja tavoitteellisuutta kestävämpiin ratkaisuihin.⁴ Digitaalinen tuotepassi on yksi keskeisin ekosuunnitteluasetuksen tavoitteiden saavuttamisen avuksi kehitetty mekanismi.

¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1781, annettu 13 päivänä kesäkuuta 2024, kestävien tuotteiden ekologiselle suunnittelulle asetettavien vaatimusten puitteista, direktiivin (EU) 2020/1828 ja asetuksen (EU) 2023/1542 muuttamisesta sekä direktiivin 2009/125/EY kumoamisesta. (EUVL, 2024/1781, 28.6.2024)

² Ekosuunnitteluasetus (EU) 2024/1781 johdanto, kohdat 1–3. Nykyiset toimintamallit eivät ole tarjonneet niin tuottajille kuin kuluttajillekaan kestäviä ja edullisia vaihtoehtoja.

³ Arvoketjulla tarkoitetaan ekosuunnitteluasetuksen 2 artiklan mukaan kaikkia toimintoja ja prosesseja, jotka ovat osa tuotteen elinkaarta sekä sen mahdollista uudelleenvalmistusta.

⁴ Ekosuunnitteluasetus (EU) 2024/1781 johdanto, kohdat 16–17; Turunen 2025, s. 318–321. Kiertotaloudella tarkoitetaan talousmallia, jossa kulutus tapahtuu ympäristön kantokyvyn mukaan, ja materiaali, raaka-aineet ja tuotteet pysyvät mahdollisimman pitkään käytössä minimoiden jätteen synnyn.

Henkilötietojen suojasta ja käsittelystä säädetään yleisessä tietosuojasetuksessa (EU) 2016/679⁵ (jäljempänä TSA). Yksityisyyden voidaan katsoa olevan tärkeä monelta osin, esimerkiksi mitä enemmän ulkopuolisilla toimijoilla on yksilöstä dataa käytössä, sitä helpompi tähän on huomaamattomasti kohdistaa vaikuttamista. Nykyisen vuosituhannen puolella tapahtunut nopea tietoverkkojen kehittyminen on edellyttänyt tarkempaa huomioita henkilötietojen suojaan. Henkilötietojen suoja ei kuitenkaan ole absoluuttinen oikeus, vaan sitä voidaan tarkastella suhteessa muuhun yhteiskuntaan ja muihin perusoikeuksiin.⁶

1.2 Tutkimuskysymys

Tutkielman tarkoituksena on selkeyttää henkilötietojen käyttöä osana DTP:n toteutusta, ja tutkimuskysymyksenä on, millä perusteilla henkilötietoja voi käsitellä digitaalisen tuotepassin käyttötarkoituksiin? Kysymyksenasettelun tavoitteena on muun muassa selkeyttää ekosuunnitteluasetuksen 10 artikla 1 kohdan e alakohdan sanamuotoa, jonka mukaan asiakkaisiin liittyviä henkilötietoja ei saa tallentaa digitaaliseen tuotepassiin ilman asiakkaan nimenomaista suostumusta tietosuojasetuksen 6 artiklan mukaisesti.

Alakohdan sanamuoto on jo itsessään tulkinnanvarainen, sillä TSA:n 6 artiklan käsittelyperusteet eivät kata nimenomaista suostumusta, vaan nimenomaisesta suostumuksesta säädetään TSA:n 9 artiklassa, jossa puolestaan säädetään erityisten henkilötietojen käsittelystä. Artiklan sanamuodossa nimenomainen suostumus vaaditaan vain asiakkaan henkilötietoja kerätessä, jolloin tarpeellista on myös hahmotella, ketkä luonnolliset toimijat määrittellään tuotteen elinkaaren aikana asiakkaiksi, ja millä perusteiden muiden kuin asiakkaiden henkilötietoja voidaan kerätä ja käsitellä tuotepassin käyttötarkoituksiin. Lisäksi tutkielmassa pyritään hahmottelemaan, kuinka tarkoituksenmukaista henkilötietojen kerääminen ja käsittely on digitaalisen tuotepassin sisältövaatimusten, tarkoituksen ja tavoitteiden kannalta.

Digitaalinen tuotepassi tulee täydessä laajuudessaan muuttamaan Euroopan talousalueen nykyisiä toimintamalleja pysyvästi, joten tutkielmassa käsiteltäviä teemoja olisi tärkeää tarkastella jo siirtymäaikana ensimmäisien käyttöönottojen yhteydessä niin mahdollisimman yhdenmukaisen ja tehokkaan siirtymävaiheen toteuttamisen kuin myös avoimuuden ja

⁵ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2016/679, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuojasetus). (EUVL L, 119/1, 4.5.2016)

⁶ Yleinen tietosuojasetus (EU) 2016/679 johdanto, kohdat 4–6.

mahdollisten uusien työkalujen tunnistamisen kannalta. Kiertotalouden kannalta osassa DTP:n toteutuksessa esim. henkilö- ja kuluttajatietojen käyttö voi olla hyödyllistä, erityisesti tuotteiden käyttöään maksimoimisessa ja tuotekehityksessä, mutta perusoikeutenakin suojattujen henkilötietojen käytössä ja toimintatapojen rajojen määrittelyssä tulee tarkka ja ohjeiden selkeitä.

1.3 Tutkimuksen metodi ja rakenne

Tutkimuksen metodina on lainoppi eli oikeusdogmatiikka. Lainopillisella tutkimuksella pyritään tuottamaan normatiivista tietoa oikeusnormeista, ja sen perinteiset kaksi tehtävää ovat tulkinta ja systematisointi. Lainopilla selvitetään voimassaolevien oikeusnormien sisältöä esittämällä kahdenlaisia väitteitä oikeusnormeista, joita ovat normikannanotot ja tulkintakannanotot. Tulkintakannanotot esittävät tulkinnan normin merkityssisällöstä, ja samalla esittäen normikannanoton siitä, että normi kuuluu voimassaolevaan oikeuteen. Voimassaolevan oikeuden systematisointi puolestaan järjestää oikeusnormit muodostavan materiaalin yhtenäiseksi ja johdonmukaiseksi oikeusjärjestelmäksi sekä tutkii ja jäsentää oikeudenalojen käsitteitä, oikeusperiaatteita ja teoreettisia rakennelmia.⁷

Tutkielma pyrkii siis lainopillisin metodein vastaamaan tutkimuskysymykseen systematisoimalla voimassa olevan oikeuden tilaa tulkitsamalla sekä digitaalisen tuotepassin sääntelyä ekosuunnitteluasetuksessa sekä yleistä tietosuojaa-asetusta. Lähdeaineistossa korostuvat erityisesti juuri nämä EU-oikeudelliset säädöstekstit.

Tutkielman ensimmäinen käsittelyluku eli luku 2 käsittelee henkilötietojen suojan perusteita sekä suostumuksen käsitettä. Toinen käsittelyluvussa eli luvussa 3 käsitellään digitaalista tuotepassia sekä ekosuunnitteluasetuksen sääntelykehystä henkilötietojen käsittelyn näkökulmasta. Kolmannessa käsittelyluvussa eli luvussa 4 syvennetään käsittelyä kahdesta aikaisemmasta käsittelyluvusta ja tarkastellaan soveltavampia tilanteita. Lopuksi luvussa 5 esitetään tutkielman johtopäätökset.

⁷ Hirvonen 2011, s. 22–25.

2 Henkilötietojen suoja ja käsittely

2.1 Henkilötietojen käsittelyn perusteet

Euroopan unionin perusoikeuskirjan⁸ 8 artiklan mukaan jokaisella on oikeus henkilötietojensa suojaan, ja henkilötietoja tulee käsitellä asianmukaisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla, asianomaisen suostumuksen tai muun laissa säädetyn syyn nojalla. Lisäksi kansallisessa sääntelyssä henkilötietojen suoja on sisällytetty osittain perustuslain (731/1999) 10 §:n yksityiselämän suojan piiriin.⁹ Tietosuojalainsäädäntö on siis osaltaan luotu suojaamaan perusoikeuksia.

Henkilötieto ja henkilötietojen käsittely käsitteinä määritellään TSA:n 4 artiklassa, jonka 1 alakohdan mukaan henkilötiedolla tarkoitetaan kaikkia tunnistettuun tai tunnistettavissa olevaan luonnolliseen henkilöön liittyviä tietoja. Tällaisia tietoja voi olla esimerkiksi nimi, sijainti tai tunnusomainen sosiaalinen tekijä. Henkilötietojen käsittelyllä puolestaan tarkoitetaan 2 alakohdan mukaan toimintoa tai toimintoja, jotka kohdistetaan henkilötietoihin tai henkilötietoja sisältäviin tietojoukkoihin automaattisesti tai manuaalisesti.

Luonnollista henkilöä, jonka henkilötietoja kerätään rekisteriin ja käsitellään, kutsutaan tietosuojalainsäädännössä ja asiayhteyksissä 'rekisteröidyksi'. TSA:n 4 artiklan 6 alakohta määrittää 'rekisterin' olevan mikä tahansa jäseneltyjä henkilötietoja sisältävä tietojoukko, 7 alakohta 'rekisterinpitäjän' olevan luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, joka määrittää henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot, ja 8 alakohta 'henkilötietojen käsittelijän' olevan rekisterinpitäjän lukuun henkilötietoja käsittelevä luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö.

Henkilötieto on käsitteenä laaja, ja TSA:n 4 artiklan määritelmän mukaisesti henkilötieto voi olla luonnolliseen henkilöön joko suoraan tai epäsuorasti yhdistettävissä oleva tieto. Epäsuorasti yhdistettävissä olevat tiedot voidaan yhdistää rekisteröityyn vain lisätietoa käyttämällä. Kyseistä henkilötietomuotoa kutsutaan pseudonymisoiduksi henkilötiedoksi. TSA:n 4 artiklan 5 alakohdan mukaan pseudonymisoitua tietoa käsitellään niin, ettei ilman lisätoimia tietoa pysty yhdistämään rekisteröityyn, mutta myös niin, että aktiivisesti sovelletaan esim. teknisiä toimenpiteitä, jotta tietojen yhdistymistä ei pysty tapahtumaan.

⁸ EUVL C, 202/389, 7.6.2016.

⁹ Ks. laajemmin henkilötietojen suojasta perus- ja ihmisoikeutena esim. Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2022, s. 8–16; Mäkinen 2016, s. 106–107, 109.

Huomionarvoista on, että anonyymit ja anonymisoidut tiedot eivät ole henkilötietoja, eivätkä ne tällöin myöskään kuulu lainkaan tietosuojasäädösten soveltamisalan piiriin.

2.1.1 Henkilötiedon käsittelyperusteet

Henkilötietojen käsittely on lainmukaista vain silloin, kun on sille on jokin tietosuojalainsäädännössä säädetty käsittelyperuste. TSA:n 6 artiklan 1 kohdassa säädetään yleisistä käsittelyperusteista, joita ovat suostumus, sopimus, lakisääteinen velvoite, elintärkeä etu, yleinen etu tai julkisen vallan käyttö ja rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettu etu. Lisäksi 9 artiklassa säädetään erikseen käsittelyperusteet erityisille henkilötietoryhmille¹⁰, joiden käsittely on lähtökohtaisesti kiellettyä, mutta lainmukainen käsittely vaatii sekä jonkun 6 artiklan että jonkun 9 artiklan perusteiden täyttymisen.¹¹

Tutkielman aiheen kontekstissa keskitytään käsittelyperusteista erityisesti 6 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaiseen rekisteröidyn suostumukseen sekä 9 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaiseen rekisteröidyn nimenomaiseen suostumukseen. Käsittelyperusteen täyttymisen lisäksi henkilötietojen käsittely tulee toteuttaa aina TSA:n 5 artiklassa sädetettyjen käsittelyä koskevien periaatteiden¹² rajoissa. Velvollisuus osoittaa sekä lainmukaisen käsittelyperusteen että tietosuojaperiaatteiden täyttymisestä on aina rekisterinpitäjällä.¹³

2.2 Suostumus

Suostumuksella tarkoitetaan henkilötietojen käsittelyn yhteydessä TSA 4 artiklan 11 alakohdan mukaisesti ”mitä tahansa vapaaehtoista, yksilöityä, tietoista ja yksiselitteistä tahdonilmaisua, jolla rekisteröity hyväksyy henkilötietojensa käsittelyn antamalla suostumusta ilmaisevan lausuman tai toteuttamalla selkeästi suostumusta ilmaisevan toimen”. Näitä 11 kohdan neljää edellytystä voidaan tarkastella, kun tarkastellaan suostumuksen pätevyyttä ja henkilötietojen käsittelyperusteen täyttymistä. Suostumus on yksi TSA:n 6

¹⁰ TSA:n 9 artikla määrittelee erityisiksi henkilötiedoiksi sellaiset tiedot, joista saa selville mm. henkilön etnisyyden tai ”rodun”, poliittiset mielipiteet tai uskonnollisen vakaumuksen. Ne ovat siis yksityisyyden kannalta erityisen riskialttiita tietoja.

¹¹ Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2022, s. 167–168.

¹² TSA:n 5 artiklan 1 kohdan mukaiset periaatteet ovat lainmukaisuus, kohtuullisuus ja läpinäkyvyys, käyttötarkoitussidonnaisuus, tietojen minimointi, täsmällisyys, tietojen minimointi sekä eheys ja luottamuksellisuus. Saman artiklan 2 kohta puolestaan velvoittaa rekisterinpitäjää vastaamaan kyseisten periaatteiden noudattamisesta.

¹³ Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2022, s. 115–116, 146–147; Yleinen tietosuojasetus (EU) 2016/679 johdanto, kohta 74.

artiklan 1 kohdassa säädetyistä käsittelyperusteista ja lisäksi suostumuksen edellytyksistä säädetään tarkemmin TSA:n 7 artiklassa.

Suostumus on siis TSA:n 4 artiklan 11 alakohdan tarkoittama tahdonilmaus, jonka voi antaa tekemällä toimen, joka ilmaisee selkeästi henkilön suostumusta. Vaikka suostumukselle ei ole mitään yhtä yksiselitteistä määrämystä, ja sen voi antaa esim. kirjallisesti tai suullisesti, on sille kuitenkin annettu TSA:ssa joitain suuntaviivoja. Suostumuksen antaminen ei tulisi tapahtua passiivisella käytöksellä kuten vaikenemisella tai valmiiksi rastitetulla ruudulla internetsivustolla.¹⁴ Edellä esitettyyn on otettu kantaa EUT:n oikeuskäytännössä tapauksessa C-673/17 *Planet49*¹⁵, jossa korostetaan suostumuksen antamisen aktiivista luonnetta, ja joka vahvistaa myös TSA:n johdannon 32 kohdan suuntaviivat. EUT siis katsoi ratkaisussaan, ettei passiivisesti annettu suostumus ole lähtökohtaisesti pätevä.¹⁶

Jotta suostumus voidaan katsoa päteväksi, sen tulee olla vapaaehtoisesti annettu. Tätä tulee arvioida TSA 7 artiklan 4 kohdan mukaan mm. tilanteissa, jossa suostumus henkilötietojen käsittelyyn liittyy jollain tapaa palvelun tai sopimukseen. Vapaaehtoisuutta voidaan arvioida myös muissa kuin 4 kohdan esittämässä tilanteessa, ja tarkastelu 4 kohdan kautta on tarpeellista vain, jos henkilötiedot eivät ole tarpeen sopimuksen tai palvelun täytäntöönpanemiseksi¹⁷. Todellinen vapaaehtoisuus edellyttää rekisteröidyille mahdollisuutta ja todellista vapautta valita sekä myös mahdollisuuden tietojensa käytön valvontaan. Suostumuksen antamatta jättämisestä ei saisi seuraisi merkittävää haittaa, ja Euroopan tietosuojaneuvosto on ottanut kantaa ohjeessaan 05/2020, että mikä tahansa painostus tai vaikuttaminen, joka estää rekisteröityä käyttämästä vapaata tahtoa, tekee annetusta suostumuksesta epäpätevän.¹⁸

Suostumuksen tulisi kattaa kaikki saman käsittelytarkoituksen toimet. Suostumusta pyydetessä osana tosiasiallista vapaaehtoisuutta on myös se, että rekisteröidylle annetaan mahdollisuus itse vapaasti valita mahdollisista useista henkilötietojen käsittelytarkoituksista ne, joille hän haluaa antaa suostumuksen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että joissain

¹⁴ Yleinen tietosuojasetus (EU) 2016/679 johdanto, kohta 32.

¹⁵ Tuomio 1.10.2019, *Planet49*, EUT, C-673/17, ECLI:EU:C:2019:801. Tapauksessa oli yhtenä ratkaistavana olevana kysymyksenä suostumuksen antamisesta tilanteessa, jossa internetsivustolla oli suostumusta pyydetessä valmiiksi rasti ruudussa suostumuksen antamiselle, jolloin suostumuksen antamatta jättäminen olisi vaatinut aktiivisia toimia ja suostumuksen antaminen olisi passiivista.

¹⁶ C-673/17, kohdat 61–63.

¹⁷ Vrt. esim. luottokorttimaksun toimeenpano ja maksutietojen luovutus suoramarkkinointiin kolmannelle, Euroopan tietosuojaneuvosto 2020, s. 11.

¹⁸ Euroopan tietosuojaneuvosto 2020, s. 8 ja 11.

tilanteissa tulee pyytää useita yksilöityjä suostumuksia, jos henkilötiedoille olisi useita käyttötarkoituksia. Jos mahdollisuutta antaa erillisiä suostumuksia ei ole, suostumus ei ole vapaaehtoinen ja pätevä.¹⁹

Kuten jo aiemmin on todettu, rekisterinpitäjällä on velvollisuus osoittaa henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuus ja TSA:n 7 artiklan mukaisesti rekisterinpitäjällä on velvollisuus näyttää, että suostumus on annettu kyseiseen käsittelytoimeen. Myös käsittelytoimen tulee olla pätevä, tietosuojalainsäädäntöön perustuva. Kun käsittelyperusteena käytetään suostumusta, rekisterinpitäjän on myös varmistettava, että rekisteröity on tietoinen siitä, mitä suostumus kattaa, joten ilmoitus suostumuksesta on annettava selkeällä ja ymmärrettävällä kielellä, eikä se saa sisältää rekisteröidyn kannalta kohtuuttomia ehtoja. Lisäksi rekisterinpitäjän tulee pystyä osoittamaan, että suostumuksen peruminen myöhemmin ilman mahdollisia negatiivisia vaikutuksia on mahdollista.²⁰

2.3 Nimenomainen suostumus

Aikaisemmassa alaluvussa käsiteltiin ns. ”normaalia” suostumusta, jonka edellytyksien täyttymisen rajoja voidaan kuvailla itsessään jo melko korkeiksi.²¹ Tavallisen suostumuksen lisäksi ”nimenomaista suostumusta” käsitteenä ei ole määritelty tietosuojalainsäädännössä. Nimenomainen suostumus mainitaan TSA:n 9 artiklan 2 kohdan a alakohdassa, 22 artiklan 2 kohdan c alakohdassa sekä 49 artiklan 1 kohdan a alakohdassa. Kyseisissä artikloissa säädetään tilanteista, joissa on huomattavasti korkeampi tietoturvariski verrattuna muiden TSA:n soveltamisalaan kuuluviin käsittelytarkoituksiin: 9 artikla käsittelee erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen käsittelyä, 22 artikla sisältää automatisoidut yksittäistapaukset ja 49 artikla puolestaan tiedonsiirrot kolmansiin maihin. Nimenomaista suostumusta tarvitaan siis erityisesti silloin, kun käsittelytilanteessa on enemmän riskejä rekisteröidyn perusoikeuksien kannalta.

Nimenomaisessa suostumuksessa itse suostumus kattaa aikaisemmassakin alaluvussa ilmi tuodut edellytykset, mutta nimenomainen ohjaa tapaan, jolla suostumus tulee antaa verrattain tavalliseen tilanteeseen. Euroopan tietosuojaneuvosto katsoo, että *nimenomainen* viittaa tekoon, jonka myötä suostumus on ilmaistu. Käytännössä tämä viittaa muotoon, kuten

¹⁹ Euroopan tietosuojaneuvosto, 2020, s. 13; Yleinen tietosuoja-asetus 2016/679 johdanto, kohdat 32 ja 43.

²⁰ Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2022, s. 146–148.

²¹ Euroopan tietosuojaneuvosto 2020, s. 22.

kirjalliseen allekirjoitettuun lausumaan, jonka rekisterinpitäjä voisi myöhemmin helposti osoittaa annetuksi. Samoin kuin tavallisen suostumuksen kohdalla, myöskään nimenomaiseen suostumukseen ei ole tietosuojalainsäädännössä säädettyä määrämuotoa, eikä näin ollen voida nimetä mitään yksiselitteistä ja oikeaa tapaa ilmasta nimenomaisesti suostumusta.²²

Jo tavallisen suostumuksen yhteydessä korostetaan aktiivisuutta ja selkeyttä, mutta nimenomaisen suostumuksen antaminen nostaa näitä edellytyksiä vieläkin korkeammalle. Jotta suostumuksen voidaan katsoa olevan juuri nimenomainen, tulee suostumuksen ilmaisun kautta olla erityisen selvä, että rekisteröity haluaa aktiivisesti antaa juuri tiettyä toimea varten suostumuksensa. Kun tavalliseen suostumukseen riittää esimerkiksi rastin lisääminen ruutuun, nimenomaisen suostumuksen antamiseksi on esitetty esimerkiksi kaksinkertaista varmistusta, kirjallista tai sähköistä allekirjoittamista tai sähköpostin lähettämistä.²³ Nimenomaisen suostumuksen antamisen luonnetta voisikin kuvailla toimeksi, jossa rekisteröidyn tekemässä olevaa toimea ainakin kerran ”kyseenalaistettaisiin”, jolla varmistettaisiin se, että rekisteröity annetaan mahdollisuus vähintään kerran prosessin aikana muuttaa mieltään sekä ymmärtää tekemänsä toimen ja mahdollisimman hyvin sen seuraukset.

²² Euroopan tietosuojaneuvosto 2020, s. 22–23.

²³ Ibid s. 22–23; Rekisteröidyn suostumus, tietosuojavaltuutetun toimisto. Myös Suomen tietosuojavaltuutetun toimisto on myös nostanut esimerkkitavoiksi ilmaista nimenomaista suostumusta tavoin, jotka vaativat enemmän kuin yhden aktiivisen teon toteutuakseen.

3 Henkilötietojen hyödyntäminen digitaalisessa tuotepassissa

3.1 Digitaalinen tuotepassi

Digitaalisella tuotepassilla tarkoitetaan ekosuunnitteluasetuksen 2 artiklan mukaan tuotekohtaista tietokokonaisuutta, joka sisältää asetuksen 4 artiklan nojalla annetussa sovellettavassa delegoidussa säädöksessä täsmennetyt tiedot ja joka on saatavilla sähköisesti tietovälineen kautta asetuksen III luvun mukaisesti. DTP on siis digitaalinen kopio fyysisestä tuotteesta. Tuotepassin tarkoituksena on sisältää tietoa mm. tuotteen materiaalista, valmistuksesta, elinkaaresta sekä kierrätysmahdollisuuksista. Yleisesti tuotepassi varmistaa tuotteen jäljitettävyyden arvoketjussa tuotteen markkinoille laskun jälkeen sekä varmistaa, että tuotteiden turvalliseen ja kiertotalouden kannalta tehokkaaseen käyttöön sekä kierrätyksen on tarvittava tieto saatavilla.²⁴

Tuotepassia tullaan velvoittamaan ekosuunnitteluasetuksen 1 artiklan mukaisesti siirtymäajan jälkeen lähes kaikilta fyysisiltä tuotteilta, jotka tuodaan unionissa markkinoille, riippumatta siitä, onko tuotteet valmistettu talousalueella vai sen ulkopuolella. Asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle on kuitenkin jätetty elintarvikkeet, rehut, lääkkeet, eläinlääkkeet, elävät kasvit, mikro-organismit, ihmisperäiset tuotteet ja kasvi- ja eläinperäiset tuotteet, jotka liittyvät suoraan niiden tulevaan lisääntymiseen. Vaatimus digitaalisen tuotepassin käyttöönotosta ja sen sisällön yksityiskohdista säädetään kunkin tuoteryhmän delegoidussa asetuksessa. Ensimmäisiä delegoidut asetukset valmistellaan porrastetusti ensimmäisille tuoteryhmille vuosina 2026–2029.²⁵

Tuotepassissa ilmoitettujen tietojen tulee ekosuunnitteluasetuksen 9 artiklan mukaisesti olla täsmällisiä, täydellisiä ja ajantasaisia. Lisäksi 9 artiklassa sekä liitteessä III täsmennetään sisällöllisiä tietovaatimuksia.²⁶ DTP:n toteutukseen on hahmoteltu kolme erilaista tarkkuustasoa: mallitason, erätason ja yksilötason toteutus, ja joissain tilanteissa mahdollinen hybriditoteutus. Tarkkuustaso määritellään kunkin tuoteryhmän delegoidussa asetuksessa

²⁴ Ekosuunnitteluasetus (EU) 2024/1781 johdanto, kohdat 16–17.

²⁵ Chawla ym. 2026, s. 13. Ensimmäisiä tuoteryhmiä ovat mm. rauta ja teräs, tekstiilit, renkaat, alumiini ja energiaan liittyvät tuotteet. Ks. tarkempia aikatauluja delegeoitujen asetusten tuotantoajankohdasta ja tuoteryhmäkohtaisia tietoja esim. Komissio 2025, s. 4–8.

²⁶ Ks. myös esim. Komissio 2025, s. 10–11. Lisää digitaalisen tuotepassin sisällöllisiä tietovaatimuksia käsitellään luvussa 3.1.

asianmukaisesti ottaen huomioon kyseisen tuoteryhmän ominaispiirteet.²⁷ Tämän tutkielman aiheen tarkastelun kannalta merkittävin tarkkuustaso on yksilötason tuotepassi ja mahdollisesti myös joissain tilanteissa yksilötason ja erätason hybridimuoto, sillä nämä mahdollistavat yksilöllisten elinkaaritietojen keräämisen ja tallentamisen tuotepassiin. Esimerkiksi akkujen DTP:n tarkkuustasoksi on akkuasetuksen²⁸ (EU) 2023/1542 77 artiklan mukaisesti määritelty yksilötason tuotepassi.²⁹

3.2 Digitaalisen tuotepassin sisällölliset vaatimukset

Ekosuunnitteluasetus on luonteeltaan puiteasetus ja sen 4 artiklassa säädetään laajasta toimivallasta säätää tuotekohtaisia delegoituja asetuksia, ja sen 8 artiklassa puolestaan säädetään delegoitujen säädösten sisällöstä. Asetuksen 7 artiklassa säädetään tietovaatimuksista ja asetuksen III luku sisältää yleisen oikeudellisen perustan tuotepasseille. Tietovaatimuksilla pyritään mahdollistamaan toimivaa kiertotaloutta sekä tuotteiden kestäväää ja tehokasta käyttöä ja kierrätystä. Tarkoituksena on, että yksilöidyn tuotetunnisteen avulla tuote voidaan tunnistaa ja yhdistää asiaankuuluviin toimijoihin, jotta tuotepassilla kuluttajat voivat perustaa kulutus päätöksensä asianmukaiseen tietoon, ja jotta muut talouden toimijat voisivat tutustua asianmukaisiin tietoihin ja päivittää niitä. Yleisesti DTP:n sisällön tulee olla täsmällisiä, ajantasaisia sekä niin luonnollisen henkilön kuin koneen luettavissa.³⁰

Ekosuunnitteluasetuksen 12 artiklassa säädetään yksilöllisistä tuotetunnisteista, ja näiden yksilöllisten tunnisteiden määritelmät puolestaan löytyvät 2 artiklassa. Yksilölliset tuotetunnisteet ovat keskeinen osa jäljitettävyyttä ja niitä on kolme erilaista: Yksilöllinen tuotetunniste³¹, yksilöllinen toimijatunniste³² sekä yksilöllinen laitostunniste³³, jotka

²⁷ Mallitason tuotepassi kattaa kokonaisen tuotemallin tai -tyypin. Erätason tuotepassi kattaa tuotteet, jotka on tuotettu samanlaisissa olosuhteissa ja sisältää kyseiselle erälle ominaiset tiedot. Yksilötason tuotepassin tapauksessa jokaisella tuoteyksiköllä on oma yksilöllisellä tunnisteella toimiva tuoteyksilö kohtainen tuotepassi, Chawla ym. 2026, s. 103.

²⁸ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2023/1542, annettu 12 päivänä heinäkuuta 2023, akuista ja paristoista ja jätteakuista ja -paristoista, direktiivin 2008/98/EY ja asetuksen (EU) 2019/1020 muuttamisesta sekä direktiivin 2006/66/EY kumoamisesta. (Akkuasetus) (EUVL L, 2023/1542, 28.7.2023)

²⁹ Chawla ym. 2026, s. 103, Yksilötason tuotepassi koskee kuitenkin vain akkuja, joiden käytössä yksilöllisen elinkaaren päivitys on tarpeellista niiden koon tai arvon takia, eli tämän ulkopuolelle jäävät pienet virtalähteet kuten paristot.

³⁰ Chawla ym. 2026, s. 17; Ekosuunnitteluasetus (EU) 2024/1781 johdanto, kohta 32.

³¹ Ensimmäinen tunniste, jonka avulla tuote tunnistetaan, digitaalinen linkki muodostetaan tuotepassin ja joka yhdistää kaikki DTP:n tiedot, Chawla ym. 2026, s. 17.

³² Tunnisteella tunnistetaan tuotteen arvoketjussa toimiva talouden toimija, tarkoituksena tukea vastuiden kohdentumista, Chawla ym. 2026, s. 17.

³³ Tunnistetta käytetään tunnistamaan tuotteen arvoketjuun liittyvät toimipaikat ja sijainnit, ja sen tarkoitus on varmistaa tiedon jäljitettävyys ilman kattavia velvollisuuksia toimitusketjun seurantaan tai tiedonjakamista kohtaan, Chawla ym. 2026, s. 17.

muotoillaan toteutuksessa delegoitujen asetusten mukaisesti. Tuotteen yksilöllisiin tietoihin voi lukeutua mm. tuoteparametreihin liittyvät tiedot, kuluttajille ja muille toimijoille tarkoitetut tiedot käytöstä, korjauksesta ja huollosta, elinkaaren loppuosan käsittelylaitoksille tarkoitetut tiedot sekä muita kestävyteen liittyviä tietoja.³⁴ Tarkoituksena olisi, että tuotepasseissa olisi muuttumattoman tiedon osa eli ns. ”ydin”, jotta vaadittu valmistajan vähimmäistieto olisi aina saatavilla ja väärinkäytöksiä voisi ehkäistä sekä lisäksi tarvittaessa tuoteryhmästä riippuen elinkaaren päivityksiä varten muokattava osa ”elinkaari-osa”.³⁵

Tuotepassien toteutuksessa tarkoituksena ei ole, että kaikki tuotepassien tiedot olisivat saatavilla kaikilla toimijoilla roolista riippumatta, ja lisäksi tulee määritellä myös se, ketkä talouden toimijat voivat muokata tuotepassien tietoja. Tämä määritellään jokaiselle tuoteryhmälle erikseen rooliin perustuen.³⁶ Tuotepasseihin kohdistuu myös ei-toiminnallisia vaatimuksia, jotka vaikuttavat vaadittuun sisällön ominaisuuksiin. Tietovaatimuksia asettaessa tulee huomioida, että ne heijastavat tuotteiden eroavaisuuksia niin niiden käyttötavoissa sekä käyttäjien tarpeissa ja arvoketjuissa. Tiedon tulee olla helposti ymmärrettävää jokaisen arvoketjun toimijan näkökulmasta. Tiedon tulisi olla myös käytössä koko tuotteen odotetun elinkaaren aikana, jotta kestävyystavoitteet toteutuvat. Muita vaatimuksia, joita tuotepassiryhmille asetetaan voivat liittyä käyttöoikeuksiin sekä toimija- tai roolikohtaisesta tiedon saatavuudesta, elinkaaren aikaiset tietojen päivittämiset ja ylläpidot sekä tietojen ajallisesta saatavuudesta.³⁷

3.2.1 Henkilötietojen käsittelyn sääntelykehys ekosuunnitteluasetuksessa

Henkilötietojen käsittely mainitaan ekosuunnitteluasetuksen säädöstekstissä vain muutamassa kohdassa; 10 artiklassa, jossa säädetään DTP:n yleisiä vaatimuksia, jonka mukaan asiakkaan henkilötietojen tallentamiseen tarvitaan nimenomainen suostumus sekä 13 artiklassa, jossa säädetään digitaalisesta tuotepassirekisteristä. Lisäksi ekosuunnitteluasetuksen säädöstekstin

³⁴ Chawla ym. 2026, s. 17–19; Ekosuunnitteluasetus (EU) 2024/1781 johdanto, kohta 36.

³⁵ Chawla ym. 2026, s. 112–113.

³⁶ Chawla ym. 2026, s. 22-23, esimerkiksi akkupassiin on määritelty roolipohjainen pääsy seuraavasti: *Julkinen pääsy rajoitettuun joukkoon ei-luottamuksellista tietoa, loppukäyttäjillä ja ammattilaiskäyttäjillä pääsy lisätietoihin mm. käytöstä, suorituskyvystä ja kestävydestä, mutta ei kaupallisesti arkaluontoista tietoa, arvoketjun muilla talouden toimijoilla pääsy tekniseen ja operatiiviseen tietoon, joka on välttämätöntä näiden toiminnassa sekä viranomaisten pääsy kaikkeen tietoon, jotka liittyvät velvoitteiden täyttämisen todentamiseen.*

³⁷ Chawla ym. 2026, s. 20–22.

johdannossa todetaan, että henkilötietoja on käsiteltävä henkilötietojen suojaa koskevien sääntöjen mukaisesti, ja ettei asiakkaan tietoja tulisi tallentaa digitaaliseen tuotepassiin.³⁸

Ylipäätään asetus ei kummoisemmin ota kantaa henkilötietojen käyttöön DTP:n toteutuksessa. Ainoa selkeä kannanotto koskee asiakkaiden henkilötietojen tallettamisesta tuotepassin, joka on asetuksen johdannossa, ja näin se ei itsessään ole oikeudellisesti sitova. Yleisesti tietojen tallentamisesta rekisteriin säädetään 13 artiklassa, jonka 1 kohdan neljännen alakohdan mukaan komissio tulee vastaamaan tuotepassirekisteriin tallennettavien tietojen käsittelyn lainmukaisuudesta, mukaan lukien henkilötietojen suojaa koskevat säännöt.

3.3 Asiakkaiden henkilötiedot

Kuten aiemmin on nostettu esiin, asiakkaiden henkilötietojen tallentamisesta tuotepassiin säädetään ekosuunnitteluasetuksen 10 artiklan 1 kohdan e alakohdassa. Alakohdan sanamuodon mukaisesti DTP:n on täytettävä olennaiset vaatimukset, joista yksi on, että asiakkaisiin liittyviä henkilötietoja ei saa tallentaa digitaaliseen tuotepassiin ilman asiakkaan nimenomaista suostumusta yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan mukaisesti. Asiakkaalla tarkoitetaan ekosuunnitteluasetuksen 2 artiklan 35 alakohdan mukaisesti ”luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka ostaa, vuokraa tai ottaa vastaan tuotteen omaan käyttöönsä riippumatta siitä, toimiiko kyseinen henkilö sellaisessa tarkoituksessa, joka ei kuulu hänen tai sen elinkeino- tai ammattitoimintaan”. Asiakkaan henkilötiedolla tarkoitetaan henkilötiedon määritelmän mukaisesti mitä tahansa luonnolliseen henkilöön eli asiakkaaseen suoraan tai epäsuoraan liittyviä tunnistettavia tietoja.

Artiklan e alakohta on itsestään sisällöllisesti ristiriitainen suhteessa TSA:han. Kuten aiemassa luvussa on kerrottu, TSA:n 6 artiklassa säädetään yleisistä henkilötietojen käsittelyperusteista, joista yksi on suostumus. Nimenomaisesta suostumuksesta käsittelyperusteena puolestaan säädetään TSA:n 9 artiklassa, joka käsittelee erityisten henkilötietojen käsittelyä. Kyseisessä ekosuunnitteluasetuksen alakohdassa on kuitenkin mainittu vain, että asiakkaan suostumus tulee antaa nimenomaisesti TSA:n 6 artiklan mukaisesti. Jotta 9 artiklan käsittelyperuste on lainmukainen, sen kynnysehtona on täyttää sekä 6 että 9 artiklan käsittelyperuste. Ylipäätänsä nimenomaista suostumusta käytetään tietosuojalainsäädännössä tilanteissa, joihin liittyy erityisiä tietoturvariskejä.

³⁸ Yleinen tietosuoja-asetus 2016/679 johdanto, kohta 43.

Jotta suostumus olisi nimenomainen, sen tulee täyttää tavallisen suostumuksen edellytyksen, mutta myös korostaa erityistä varmistusta ja aktiivisuutta rekisteröidyltä, jonka rekisterinpitäjän tulee voida osoittaa myöhemmin. Asettamalla suostumuksen tasoa korkeammalle on joko voitu hahmottaa tuotepassin käytössä olevan tavallisia käsittelytilanteita korkeampia riskejä henkilötietojen suojan näkökulmasta tai haluttu erityisesti suojata kuluttajaa ja varmistaa, että kuluttaja on tosiasiallisesti tietoinen, mitä käsittely DTP:n tarkoitukseen käytännössä tarkoittaa. Riippuen tuotteen DTP:n toteutuksesta, passin tiedot voivat olla laajasti nähtävissä eri toimijoilla, jotta ekosuunnitteluasetuksen tavoitteiden toteuttaminen on mahdollisimman tehokasta. Kuitenkin suostumuksen peruuttaminen tulee olla aina mahdollista, jos rekisteröity muuttaa mielensä henkilötietojensa käsittelystä.

E alakohdassa on rajattu käsittelyperusteeksi vain suostumus. Se siis estää tilanteet, joissa asiakkaan henkilötietojen tallentamisen oikeutettaisiin muilla 6 artiklan käsittelyperusteilla, kuten esimerkiksi sopimuksen perusteella, vaikka sitä monesti käytetään nimenomaisesti sopimus- tai asiakassuhteisiin³⁹. Tämä päätös osaltaan viittaa siihen, että DTP:n toteutuksen ei tulisi olla luonteeltaan palvelu, jossa asiakkaalla tulisi olla toimeksianto- tai palvelusuhde niin, että henkilötietojen käyttö olisi ensisijaisen tarpeellista tuotepassin käyttötavoitteiden kannalta.

Tarkastellessa sitä, minkälaisia vähimmäistietovaatimuksia tuotepasseja kohtaan on asetettu, ei voida vetää selkeää johtopäätöstä siitä, että vähimmäisvaatimuksien noudattaminen vaatisi asiakkaan henkilötietojen tallentamista tuotepassiin.⁴⁰ Asiakkaan henkilötietojen käsittelyä ja tallentamista ei kuitenkaan ole kielletty säädöstekstissä, joten se ei ole täysin poissuljettu osa tuotepassien toteutusta, vaikka johdannossa esitetäänkin kielteinen kanta asiakkaan henkilötietojen tallentamisesta. Ei ole saatavilla mitään yksiselitteistä selitystä sille, miksi asetuksen säädösteksti ja sen johdannon sisältö ovat hieman ristiriidassa keskenään.

Nähtävissä olevan ristiriidan voisi ajatella niin, että mahdollisuutta hyödyntää juuri asiakkaiden henkilötietoja, mahdollisesti erityisesti hankalasti kierrätettävien tai arvokkaiden tuotteiden tuotepasseissa, ei olla haluttu sulkea kokonaan pois, mutta niiden hyödyntäminen tulee vaatimaan enemmän työtä talouden toimijoilta. Asiakkaiden henkilötietojen käyttöön ja

³⁹ Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2022, s. 118–119.

⁴⁰ Samanlaiseen huomioon ovat päätyneet myös Sasdelli – Lampoltshammer 2025, s. 407.

tallentamiseen tuotepasseihin ei kuitenkaan kannusteta, jonka vuoksi myös suostumuksen hankkimisen velvoitteita on luultavasti haluttu nostaa tavallista korkeammalle.

3.3.1 Loppukäyttäjien henkilötiedot

Ekosuunnitteluasetuksessa on käytetty asiakas-termin rinnalla myös loppukäyttäjä-termiä, jota sovelletaan ekosuunnitteluasetuksen 2 artiklan mukaisesti markkinavalvonta-asetuksen (EU) 2019/1020⁴¹ 3 artiklan määritelmän mukaisesti. Markkinavalvonta-asetuksen 3 artiklan 21 alakohdan mukaisesti loppukäyttäjällä tarkoitetaan ”luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka asuu unionissa tai on sijoittautunut unioniin ja jonka saataville tuote on asetettu kuluttajana elinkeino- tai ammattitoiminnan ulkopuolella taikka ammattimaisena loppukäyttäjänä teollisessa tai ammattitoiminnassa”.

Loppukäyttäjän ja asiakkaan määritelmässä ei ole kovinkaan paljoa eroa. Loppukäyttäjä on rajattu luonnolliseksi henkilöksi tai oikeushenkilöksi, joka asuu unionissa tai on sijoittautunut unionin alueella, toisin kuin asiakkaan määritelmässä kyseistä rajausta ei ole tehty sekä loppukäyttäjän määritelmässä tulee esille kuluttajan asemaa. Erona kuitenkin se, että asiakkaan tulee hankkia tai vastaanottaa tuote *omaan käyttöön*. Eli asiakas on loppukäyttäjä, jos tämä on sijoittunut unionin alueelle, mutta loppukäyttäjä ei välttämättä ole asiakas, ja vahvempi henkilötietojen käytön ja tallentamisen suoja on kohdistuu vain asiakkaisiin.⁴² Se, miten loppukäyttäjä ja vahvempaa suojaa saava asiakas erotellaan tosiasiallisesti käytännössä tuotepassin toteutuksessa, jää nähtäväksi.

3.3.2 Muiden kuin asiakkaiden henkilötiedot

Tuotteen elinkaareen liittyy monia muita talouden toimijoita asiakkaan lisäksi. Ekosuunnitteluasetuksen 2 artiklan 46 alakohdan mukaisesti talouden toimija voi olla valmistaja, valtuutettu edustaja, maahantuoja, jakelija, välittäjä ja jakelupalvelujen tarjoaja, lisäksi myös esim. ammattikorjaaja. Talouden toimijat voivat olla, niin kuin asiakaskin, luonnollisia henkilöitä tai oikeushenkilöitä. Muiden kuin asiakkaiden henkilötietojen

⁴¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/1020, annettu 20 päivänä kesäkuuta 2019, markkinavalvonnasta ja tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta sekä direktiivin 2004/42/EY ja asetusten (EY) N:o 765/2008 ja (EU) N:o 305/2011 muuttamisesta. (EUVL L, 169/1, 25.6.2019)

⁴² Sasdelli – Lampoltshammer 2025, s. 408–409.

käsittelystä ei ole erityisemmin annettu ekosuunnitteluasetuksessa täsmennyksiä, ja ne kuuluvat näin yleisen tietosuojalainsäädännön soveltamisalaan.⁴³

Käytännössä tämä voisi mahdollistaa myös muiden käsittelyperusteiden, kuten sopimuksen esim. palvelusuhdetilanteissa, käytön tuotepassin toteutuksessa, kunhan käytölle olisi jokin nimenomainen ja laillinen tarkoitus sekä muut tietosuojaperiaatteet otetaan huomioon. Jos tuotepassin sisällöllisiin vähimmäisvaatimuksiin sisältyy sellaisia tietoja, joihin liittyy luonnolliset toimijat, mahdollisesti esim. huoltotietoihin tai yksilöllisen toimijatunnisteen tiedot, voi henkilötietojen käyttö tulla ajankohtaiseksi muidenkin kuin asiakkaiden kohdalla.

⁴³ Esim. ekosuunnitteluasetus (EU) 2024/1781 johdanto, kohta 43: ”Jos henkilötietoja käsitellään tämän asetuksen nojalla, ne on käsiteltävä henkilötietojen suojaa koskevien sääntöjen mukaisesti.”

4 Muuttuvat roolit kiertotaloudessa

4.1 Tuotteen elinkaari ja suostumuksen kesto

Tuotteiden ja materiaalien elinkaarta maksimoitaessa voisi pitää ilmeisenä, että toimijoiden roolit muuttuvat elinkaarien edetessä. Esimerkiksi asiakas voi myydä tuotteensa eteenpäin, jolloin uusi henkilö hankkii tuotteen omaan käyttöönsä, ja hänestä tulee uusi asiakas.

Tuotepassin tarkoituksena ei ole olla muuttumaton, vaan sen tulisi sisältää ajantasaista tietoa tuotteesta.

Jos tuotteen elinkaaren aikana siitä mahdollisesti kertyy käyttö- tai huoltotietoja, tuotteen tuotepassin tarkkuustaso tulee todennäköisimmin olemaan yksilötason tarkkuus, jolloin myös mahdollisesti tulee esille kysymykset henkilötietojen käytöstä. Tallennettavat tiedot ovat tärkeässä osassa tuotteiden kestävyyttä ja kierrätystä, mutta myös niiden arvonmäärityksen kannalta erityisesti uudelleenmyyntitilanteissa.⁴⁴ Se, millaisia henkilötietoja tuotepassien toteutuksissa mahdollisesti syntyy, riippuu tuotteen luonteesta sekä kestävyuden määrittelyyn että arvonmääritykseen tarvittavista tiedoista. Mahdollisia esimerkkejä käyttäjään tai luonnolliseen henkilöön, joka on jokin muu talouden toimija kuin asiakas, yhdistäviä tietoja voivat olla mahdolliset sijainti- ja korjaustoimintaan liittyvät tiedot⁴⁵ tai erilaiset käyttöä ja käyttöastetta kuvaavat tiedot⁴⁶.

Jos asiakas on antanut suostumuksensa sääntelyn edellyttämällä tavalla henkilötietojen tallentamisesta tuotepassiin, mitä tapahtuu annetulle suostumukselle tuotteen uudelleenmyyntitilanteissa? Tietosuojalainsäädännössä ei ole säädetty suostumukselle mitään yhtä selkeää voimassaoloaikaa, vaan sen kesto riippuu asiayhteydestä, suostumuksen laajuudesta ja rekisteröidyn odotuksista.⁴⁷ Jos käsittelytoimet tai -tarkoitus muuttuvat, annettu suostumus ei ole enää pätevä, kuten luvussa 2 on todettu. Se, muuttuvatko käsittelytoimet tai niiden tarkoitus uudelleenmyyntitilanteessa, kun tuotteen asiakas vaihtuu, riippuu todennäköisesti annetun suostumuksen sisällöstä. Jos suostumukset käsittelytarkoituksia varten voidaan muotoilla niin, etteivät ne itsessään ole riippuvaisia henkilön roolista

⁴⁴ Chawla ym. 2026, s. 104.

⁴⁵ Esim. missä tuotetta korjataan tai kuka tuotetta korjaa.

⁴⁶ Esim. (mm. sähköautojen) akkujen lataussykliä tiedot, kuten kuinka usein, missä ja milloin akkua ladataan tai missä autolla ajetaan ja milloin, voivat itsessään sisältää epäsuorasti omistajaan ja tämän elämäntyylisiin liittyviä tietoja.

⁴⁷ Euroopan tietosuojaneuvosto 2020, s. 25. Tietosuojaneuvosto suosittelee suostumuksen uudistamista tietyin väliajoin.

asiakkaana, vaan käsittelyperusteet liitetään puhtaasti tuotepassin tavoitteiden saavuttamiseksi, ja nimenomaista, vahvempaa suostumusta, joka on hankittu perustuen asiakkaan vahvempaan suojaan, voisi pitää pätevänä myös omistajavaihdoksen jälkeen.

Yksilötason tuotepassiin on mahdollista tehdä anonymisoitu merkintä tuotteen omistajan vaihdoksesta. Roolipohjaisessa tiedonjaossa ja omistajanvaihdoksessa tulisi kuitenkin ottaa huomioon, että edellisen omistajan käyttöön liittyvät tunnistettavissa olevat henkilötiedot, jotka muuten olisivat uuden omistajan nähtävillä tuotepassin kautta omistajan roolin mahdollistamana, tulisi joko poistaa tai anonymisoida niin, ettei vanhan omistajan tarvitsisi tehdä oman yksityisyytensä eteen erillisiä toimia.⁴⁸

4.2 Kuluttajien rooli kiertotaloudessa

Kuten aikaisemminkin on todettu, ekosuunnitteluasetuksen sisällöllisistä vähimmäisvaatimuksista ei löydy velvoitteita käyttää henkilötietoja tuotepassin toteutuksessa, mutta henkilötietojen hyödyntämistä ei ole poissuljettu. Tällä hetkellä on nähtävissä kuluttajien käyttäytymisessä kulutusnormina lineaariset kulutustottumukset, jossa tuotteiden elinkaaren maksimoimisen ja korjaamisen sijaan ostetaan uusia tuotteita.⁴⁹

Ekosuunnitteluasetuksen velvoitteet koskevat lähinnä muita talouden toimijoita kuin kuluttajia. Isona osana tuotepassien tavoitteiden saavuttamisessa on kuluttajien asenteet ja halu hyödyntää käytettävissä olevaa tietoa sekä halu kehittää omia kulutustottumuksia.

Popowiczin, Pohlmannin, Schögglin ja Baumgartnerin artikkelissa⁵⁰ käsitellään kyselytutkimusta, jossa pyrittiin selvittämään mm. minkälaista tuotepassiin sisällytettävää tietoa sähköautojen nykyiset ja potentiaaliset omistajat pitävät päätöksentekonsa kannalta merkittävimpinä. Tutkimuksessa selvisi tuotetietojen toiveiden lisäksi se, että vastaajista n. 60 prosenttia aikoo käyttää ja lisäksi 30 prosenttia aikoo ehkä käyttää tuotepassia päätöksenteon apuna. Tutkimuksessa nousi lisäksi esille se, että vastaajista n. 60 prosenttia olisi myös valmiina jakamaan ajoneuvonsa käytönaikaista dataa valmistajille sekä kierrättäjille.⁵¹

⁴⁸ Chawla ym. 2026, s. 116.

⁴⁹ Turunen 2025, s. 318.

⁵⁰ Artikkelin on julkaistu otsikolla "Digital Product Passports as Information Providers for Consumers – The Case of Digital Battery Passports". Tutkimus toteutettiin verkkokyselyllä, johon osallistui 211 sähköautoista kiinnostunutta ja teknologiatietoista henkilöä.

⁵¹ Popowicz ym. 2025, s. 7710.

Vaikka tutkimus onkin yksittäinen ja sen otos on huomattavan suppea, eikä se myöskään edusta koko potentiaalista tuotepassin käyttäjäryhmää, kun osallistujiksi on valikoitu vain teknologiatietoisia henkilöitä, se kuitenkin näyttää suuntaa sille, että asenteet tuotepasseja kohtaan ovat melko avoimia, kunhan passien tiedot voidaan valikoida niin, että ne aidosti hyödyttävät sen käyttäjää. Myöskään ajatus siitä, että tuotteen käyttöaikaisia tietoja luovutettaisiin joillekin toimijoille, ei täysin poissuljettu tai saanut osakseen murskakritiikkiä.

Tuotteiden käyttöön liittyvät elinkaaritiedot ovat yksi osa tuotteiden kunnon arviointia sekä mahdollisimman tehokasta kierrätystä. Voisi jopa ajatella, että mahdollisuutta henkilötietojen hyödyntämisestä tuotepasseissa ei tulisi sulkea kokonaan pois. Tämän ajatuksen kanssa tulisi kuitenkin olla varautunut ja mahdolliset rajat tulisi määritellä huolella. Suostumuksen yksi peruspilareista on sen todellinen vapaaehtoisuus. Todellinen vapaaehtoisuus tarkoittaa mm. sitä, että suostumuksen antamatta jättämisestä tai sen peruuttamisesta ei seuraa rekisteröidylle negatiivisia seurauksia.⁵² Voiko suostumus henkilötietojen tallentamiseen tuotepassiin olla täysin vapaaehtoinen, jos suostumuksen antamatta jättämisestä voi syntyä tuotetietoihin sellaisia aukkoja, jotka joissain tilanteissa saattavat laskea tuotteen arvoa?

Jos tuotepassi rakennetaan niin, että siitä hyötyminen asiakkaana ei ole sidoksissa suostumuksen antamiseen ja tietojen luovutukseen, ei sen pitäisi olla esteenä. Toisaalta, jos arvonlisäys on kannustimena tietojen jakamiselle, voi se vaikuttaa harkintaan ja tosiasialliseen ymmärrykseen mahdollisesti henkilötietoja sisältävän tiedon jaksamisen merkityksestä. Tietoturvaselvitysten ja tarkkojen roolipohjaisten tietojen käyttö- ja tarkastelu-oikeuksien huomioiminen mahdollisissa henkilötietoja sisältävien tietojen käsittelytilanteissa tulee olla tarkkaan mietittyjä.⁵³ Kuluttajia voisi kuitenkin kannustaa osallistumaan elinkaarien aktiiviseen pidentämiseen nykyistä enemmän. Vapaaehtoisesti luovutettavien ja tarkoin määriteltyjen tietojen käyttö osana tuotepassien elinkaaritietoja voisi mahdollistaa kuluttajille suhteellisen vaivattoman tavan osallistua osaltaan kiertotaloussiirtymään.

⁵² Euroopan tietosuojaneuvosto 2020, s. 8.

⁵³ Chawla ym. 2026, s. 106.

5 Johtopäätökset

Ekosuunnitteluasetus ja sen mukainen DTP ovat suuressa roolissa kiertotalouteen siirtymisen näkökulmasta. Henkilötietojen sääntelykehikko ekosuunnitteluasetuksessa on melko suppea, mutta tutkielmassa on nostettu esille tutkielman aiheen valossa merkittävimmät seikat henkilötietojen osalta. Henkilötietojen käsittelyn mahdollistavien sääntöjen rajat tuotepassien toteutuksessa riippuvat talouden toimijan roolista tuotteen elinkaareissa. Kaikista vahvin henkilötietojen suoja on annettu asiakkaille, jotka on erotettu sääntelyssä niin loppukäyttäjistä kuin muista talouden toimijoista niin, että suostumus on rajattu ainoaksi lainmukaiseksi käsittelyperusteeksi, ja sen vaatimuksia on nostettu tavallisesta tietosuojalainsäädännössä tarkoitetusta suostumuksesta korkeammalle.

Ekosuunnitteluasetusta voi tulkinta niin, että henkilötietojen käyttöön ei kannusteta tuotepassin toteutuksessa, mutta niiden käsittelyä ylipäättänsä tai tallentamista tuotepassiin ei kuitenkaan ole kielletty. Juuri asiakkaiden kohdalla on otettu säädöstekstin johdannossa kantaa siihen, ettei näiden henkilötietoja tulisi tallentaa tuotepasseihin lainkaan. Tämä kanta on saattanut vaikuttaa osaltaan siihen, miksi asiakkaiden käsittelyperusteen rajausta sekä sen vaatimustaso on nostettu erilleen muista toimijoista.

Asiakkaiden kohdalla nimenomaisen suostumuksen täyttymisessä tulee korostua erityinen aktiivisuus suostumuksen antamisessa. Erityiselle aktiivisuudelle tai suostumuksen määrämuodolle ei ole annettu mitään yksiselitteisiä määräyksiä, mutta aktiivisuuden määrettä voi kuvailla niin, että rekisteröidyn tulee suostumusta antaessaan vähintään kerran vahvistamaan kantansa tai tekemään muita ei-passiivisia toimia. Lisäksi suostumuksen hankkijan tulisi ottaa huomioon se, että nimenomaisen suostumuksen antaminen pitäisi pysytä todentamaan jälkikäteen tarvittaessa sekä lisäksi todennuksen yhteydessä osoittamaan se, että suostumuksen hankintahetkellä rekisteröidylle on ilmoitettu selkeästi mitä suostumus tulee sisältämään, ja mahdollisia useita käsittelytarkoituksia varten tulee olla selkeästi erikseen pyydyt suostumukset.

Henkilötietojen suoja on osa henkilön yksityisyyttä, joka on perusoikeutena turvattu. Samaan aikaan myös korkeatasoinen ympäristönsuojelu on osa Euroopan perusoikeuskirjan tunnustamia oikeuksia. Sitä seikka, että luonnollisille henkilöille annettaisiin mahdollisuus itse päättää sellaisten tietojen, jotka eivät merkittävästi vaikuta heidän yksityisyyteen, luovutuksesta selkeästi rajattuun käyttöön, esimerkiksi ammattihenkilöstölle, jolla

mahdollistettaisiin tehokas kierrätys erityisesti arvokkaiden raaka-aineiden ja materiaalien kohdalla, tulisi nostaa tuotepasseista keskusteltaessa enemmän esille. Erityisesti maailmantilanteessa, jossa käytettävissä olevien raaka-aineiden määrä ei riitä vastaamaan kulutuksen määrään.